

Współcześnie w dyskursie społeczno-politycznym oraz edukacyjnym coraz częściej pojawia się kwestia edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Idea zrównoważonego rozwoju promowana jest między innymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych czy Unię Europejską i określana mianem rozwoju „który odpowiada obecnym potrzebom ludzi bez ograniczania przyszłym pokoleniom możliwości do zaspokojenia swoich potrzeb”, a jego osiągnięcie możliwe jest poprzez zapewnienie spójności trzech priorytetowych elementów – wzrostu gospodarczego, inkluzji społecznej oraz ochrony środowiska⁷. Szans na wypełnienie tychże założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju upatruje się w odpowiedniej edukacji młodych jednostek, które będą je realizować w dorosłym już życiu. Ten niezwykle aktualny problem, jakim jest właśnie kształcenie dla zrównoważonego rozwoju, podjęła Anna M. Mróz w swojej książce *Nauczyciel wobec koncepcji zrównoważonego rozwoju w edukacji*, która stanowi przedmiot mojej recenzji. Wpisuje się ona również w naukowe dyskusje odnoszące się do zrównoważonego rozwoju, a reprezentatywnymi przykładami pozycji książkowych z tej dziedziny są między innymi: S. Kozłowski, *Zrównoważony rozwój – program na jutro* (Poznań – Warszawa, 2008), E. Kośmicki, *Zrównoważony rozwój w warunkach globalizacji go-*

⁷ UNIC Warsaw, *Zrównoważony rozwój i Cele Zrównoważonego Rozwoju*, <http://www.unic.un.org.pl/strony-2011-2015/zrownowazony-rozwoj-i-cele-zrownowazonego-rozwoju/2860>, [dostęp: 17.06.2019].

spodarki (Białystok – Poznań, 2010), czy P.P. Rogers, K.F. Jalal, J.A. Boyd, *An Introduction to Sustainable Development* (London, 2007). Już na wstępie mojej recenzji stwierdzam, iż praca Anny M. Mróz spełnia wszystkie kryteria poprawności naukowej oraz standardy teoretyczne i metodologiczne.

Publikacja niniejsza składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, wniosków końcowych i rekomendacji oraz bibliografii. Rozdział pierwszy zawiera analizy odnoszące się do relacji między edukacją a „cywilizacyjnymi wyzwaniem”, szczególnie w kontekście rozwoju technologicznego, „zagrożeń globalizacji”, a także „społecznych implikacji harmonijnego rozwoju człowieka” i globalnej informacji. Wszystkie te problemy zostały przeanalizowane na tle idei zrównoważonego rozwoju, która w rozdziale tym została również szczegółowo przedstawiona. Autorka podkreśla, iż

gwałtowny w ostatnich dekadach rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych, oferując rewolucyjnie nowe formy komunikowania oraz dostępu do informacji, ich przetwarzania i publikowania, wymusił największe w historii ludzkości zmiany we wszystkich obszarach aktywności człowieka⁸.

Ponadto, za Włodzimierzem Tyburskim wyjaśnia, iż

pojęcie zrównoważonego rozwoju jest nową, globalną filozofią rozwoju, która w obliczu negatywnych doświadczeń XX wieku, a także pierwszych lat obecnego stulecia zmierza do rewizji sposobów myślenia i programów wyznaczających dotychczasowy kierunek rozwoju⁹.

Bez wątpienia, rozdział ten stoi na bardzo wysokim poziomie merytorycznym oraz jest znakomitym wprowadzeniem dla kolejnych rozważań.

Rozdział drugi został poświęcony problemowi rozwijania kompetencji dla zrównoważonego rozwoju. Zatem, omówiona została rola edukacji całościowej w jego realizacji. Anna M. Mróz wskazała, iż

nieustanne zmiany, które towarzyszą człowiekowi w XXI wieku, wymuszają na nim kontynuowanie edukacji na każdym etapie życia. Cele zrównoważonego rozwoju mogą zostać osiągnięte tylko przez społeczeństwa uczące się, aktywnie i dynamicznie przystosowujące się do nowych wyzwań¹⁰.

Autorka podkreśla również, iż „wobec zmian zachodzących w społeczeństwie globalnej informacji koniecznością staje się uczenie się przez całe życie”¹¹. W tej części książki poruszona została także kwestia metod oraz form pracy na-

⁸ A.M. Mróz, *Nauczyciel wobec koncepcji zrównoważonego rozwoju w edukacji*, Kraków 2018, s. 12.

⁹ W. Tyburski, *Wprowadzenie*, [w:] *Zasady kształtowania postaw sprzyjających wprowadzaniu zrównoważonego rozwoju*, red. W. Tyburski, Toruń 2011, s. 7-11 podaje za: A.M. Mróz, *Nauczyciel wobec koncepcji*, s. 24.

¹⁰ A.M. Mróz, *Nauczyciel wobec koncepcji*, s. 66.

¹¹ Tamże, s. 67.

uczyciela w edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Rozdział ten bez wątpienia zasługuje na pozytywną ocenę, w szczególności ze względu na pogłębione i dobrze uargumentowane analizy.

W kolejnym rozdziale zaprezentowano metodologiczne podstawy badań własnych. Założenia metodologiczne i przyjęte procedury badawcze odpowiadają standardom we współczesnych naukach społecznych. Pozwalają też na konstruktywne rozwiązanie głównego problemu badawczego, który został wyrażony w pytaniu: Jakie metody i formy kształcenia wykorzystują nauczyciele w celu kształtowania kompetencji kluczowych dla zrównoważonego (harmonijnego) rozwoju wśród uczniów na III i IV etapie edukacyjnym? Nie budzi także zastrzeżeń opis i organizacja przeprowadzonych badań. Rozdział ten oceniam pozytywnie.

W rozdziale czwartym omówiono wyniki badań własnych opartych na analizie materiału badawczego zgromadzonego podczas kolejnych trzech etapów badań: wtórnej analizy danych (dokumentów, serwisów internetowych oraz publikacji), sondażu diagnostycznego wśród nauczycieli oraz wywiadu (indywidualnego wywiadu zogniskowanego) przeprowadzonego z nauczycielami. Rozdział ten dostarcza pogłębionej empirycznie zgromadzonej wiedzy na temat relacji między nauczycielami a koncepcją zrównoważonego rozwoju. Analiza wyników badań posłużyła autorce do sformułowania wniosków końcowych oraz rekomendacji. Wskazała, że konieczne jest zwiększenie wysiłków na rzecz kształcenia przyszłych nauczycieli w zakresie znajomości założeń i realizacji idei zrównoważonego rozwoju, a także rozwijanie ich kompetencji metodycznych w tej dziedzinie.

Podsumowując, recenzowana praca stanowi znakomitą, stojącą na wysokim poziomie merytorycznym, rozprawę naukową, która porusza bardzo ważny problem nie tylko dla nauk pedagogicznych, ale też całych współczesnych społeczeństw. Autorka wykorzystała reprezentatywną literaturę przedmiotu, która pozwoliła jej na wieloaspektowe analizy tytułowego problemu. W ostatecznej konkluzji stwierdzam, że książka *Nauczyciel wobec koncepcji zrównoważonego rozwoju w edukacji* zasługuje na pozytywną ocenę oraz szerokie upowszechnienie wśród naukowców, nauczycieli, rodziców, jak również działaczy oświatowych każdego szczebla.